

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДОМІНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ

В.О. Фірсанова

к.е.н., старший викладач

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

v.petukhova@karazin.ua

Стаття присвячена стану та розвитку світової економіки в умовах домінування регіональних держав, які продовжують відігравати велику роль в ній, незважаючи на те, що процеси регіональної інтеграції все більше охоплюють та якісно змінюють світове господарство. На сьогодні за даними Світового Банку такими державами є США, Китай, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Індія, Італія, Бразилія, Канада. Самі ці регіональні держави сьогодні мають найбільші економіки світу. У статті були проаналізовані основні показники держав, які характеризують їх позиції у світовій економіці у 2016 р. На основі цих же показників були визначені доли макроекономічних регіонів, які включають у себе найбільші регіональні держави у світовій економіці. З огляду на сучасні тенденції у світовій економіці, які мали місце у 2016-2017 рр. та за даними Світового Банку 2016 р. був складений прогноз розвитку світової економіки до 2030 р. та визначені регіональні держави, які матимуть найбільші економіки світу до того часу.

Ключові слова: світова економіка, макроекономічний регіон, регіональна держава, глобалізація, ВВП, торгівля.

РАЗВИТИЕ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ДОМИНИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ГОСУДАРСТВ

Статья посвящена состоянию и развитию мировой экономики в условиях доминирования региональных государств, которые продолжают играть большую роль, несмотря на то, что процессы региональной интеграции все больше охватывают и качественно меняют мировое хозяйство. Сегодня, по данным Всемирного Банка, такими государствами являются: США, Китай, Япония, Германия, Великобритания, Франция, Индия, Италия, Бразилия, Канада. Сами эти региональные государства сегодня имеют крупнейшие экономики мира. В статье были проанализированы основные показатели государств, которые характеризуют их позиции в мировой экономике в 2016 г. На основе этих же показателей были определены доли макроекономических регионов, которые включают в себя крупнейшие региональные державы в мировой экономике. Учитывая современные тенденции в мировой экономике, которые имели место в 2016-2017 гг. и согласно данным Всемирного Банка был составлен прогноз развития мировой экономики до 2030 г. Определены региональные государства, которые будут крупнейшими экономиками мира к тому времени.

Ключевые слова: мировая экономика, макроекономический регион, региональная держава, глобализация, ВВП, торговля.

WORLD ECONOMIC DEVELOPMENT WITHIN DOMINATION OF REGIONAL STATES

The article deals with the world economic development within the domination of regional states that continue to play an important role, despite the regional integration processes affect and change world economy. Today, according to the World Bank data, such states are the United States of America, China, Japan, Germany, Great Britain, France, India, Italy, Brazil, Canada. Today these regional states have the largest economies in the world. The article analyzes the main indicators of the states that characterize their position in the world economy in 2016. The study determines the share of the macroeconomic regions, which includes the largest regional states in the world economy. The forecast is made on the basis of current trends in the global economy, 2016-2017 and the World Bank data on the world economy development by 2030. The regional states are identified as the largest economies in the world by that time.

Key words: world economy, macroeconomic region, regional state, globalization, GDP, trade.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток світової економіки вивчається через розвиток регіональних інтеграційних угруповань, проте вони формуються на основі взаємодії на різних рівнях національних економік у відповідних регіонах. Але не всі національні економіки мають ведучу роль у світовій економіці, а в свою чергу існують держави, які мають великі ресурси, зокрема, економічні і саме вони визначають її розвиток в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. До основних публікацій, де започатковані проблеми регіональних держав можна віднести дослідження таких

вчених, як Абалкін Л.І., Амеліна І.В., Багаєва А.В., Голіков А.П., Довгаль О.А., Івашук І.О., Сідоров В.І., Філіпенко А.С. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В міжнародних економічних відносинах багато уваги приділяється розвитку регіональних інтеграційних угруповань. В свою чергу регіональні інтеграційні угруповання створювалися на основі великих регіональних держав. Останні розглядаються найчастіше саме через розвиток інтеграційних процесів або інших груп країн, але вони мають міцні економічні позиції у світовій економіці та геополітичний вплив.

Постановка завдання. Завданням даного дослідження є аналіз світової економіки через розгляд

економік найміцніших регіональних держав світу та прогнозування розвитку світової економіки на цій основі до 2030 р.

Виклад основного матеріалу. За останні роки світова економіка трансформується у глобальну економіку через процеси глобалізації та регіоналізації. Сьогодні вони відіграють важливу роль у змінах світової економіки, які проявляються у ієрархічності економічних систем, країн тощо. Все більше активізуються процеси регіональної інтеграції і тому суттєво змінюється взаємодія національних економік світу: У світовій економіці окрім регіональних інтеграційних угруповань велику роль продовжують відігравати країни, які сьогодні називаються регіональними державами. Звісно, в сучасних умовах вони об'єднуються у регіональні угруповання. Регіональні держави, як самостійні суб'єкти світової економіки у міжнародних економічних відносинах відіграють першу роль і, як наслідок, у геополітичному просторі.

Взагалі, світова економіка за останні 20 років перетерпіла багато змін. Проаналізуємо її стан у 2016-2017 рр. В умовах уповільненого зростання у 2016 році вона стикнулася з такими ризиками, які призвели до кризи, зокрема: уповільнення зростання в основних країнах з ринком, що формується, різку зміну ситуації на фінансовому ринку, стагнації в країнах з розвинутою економікою, більш тривалої, ніж очікувалося, низькі ціни на біржові товари і геополітичними ризиками в різних регіонах світу, а також зниженням ефективності грошово-кредитної політики як засобу стимулювання зростання та слабкі показники у глобальній торгівлі.

Зауважимо, що саме у 2017 році світова економіка у порівнянні із іншими роками перетерпіла суттєві зміни. Взагалі, виділяють багато факторів, які впливають на її розвиток. Але економічні аналітики Світового Банку основними факторами вважають стан виробництва (кінцевий показник ВВП), темпи зростання торгівлі, ціни на нафту [4]. Так, Світовий банк прогнозував підвищення темпів зростання світової економіки в 2017 році до 2,7% завдяки поживленню промислового виробництва і торгівлі, зростання впевненості учасників ринку і стабілізації цін на сировину [4].

У розвинутих країнах очікувалося прискорення економічного зростання до 1,9% в 2017 році, що позитивно позначиться на становищі їхніх торговельних партнерів [4]. На тлі сприятливих глобальних умов фінансування і стабілізації цін на сировину економічне зростання в країнах з ринком, що формується і країнах, що розвиваються, в цілому, досягне в цьому році 4,1% в порівнянні з 3,5% в 2016 році [4].

Світовий Банк також прогнозував зростання світової економіки, яке за прогнозами відбувається на тлі підвищення темпів зростання обсягів торгівлі приблизно до 4% у 2017 році, слідом за їх зниженням під впливом фінансової кризи до всього 2,4% в

2016 році, хоча цей показник, як очікувалося, так і не досягне докризового рівня [4]. Згідно з прогнозами, ціни на нафту перевищать рівень 2016 року. Завдяки технічному прогресу і підвищенню продуктивності нафтовидобувні компанії в США отримують прибуток навіть при знижених світових цінах на нафту [3].

Так, у грудні 2017 року відбулося значне підвищення цін на нафту (65 доларів за барель). В свою чергу зростання цін на нафту підвищує ціни на виробництво та логістичні послуги. На сьогоднішній день США продовжують отримувати великий прибуток від видобутку нафти та за даними Міністерства енергетики країни у перші місяці 2018 року видобуток нафти у цій країні буде збільшуватися [3].

Як можна побачити, прогноз Світового Банку щодо світової економіки майже справдився у 2017 році і світова економіка поступово виходить з кризи, яка мала місце у 2016 році.

Згідно офіційних даних та тенденцій, які вже були вказані, відбудеться зростання світової економіки в цілому у 2018-2020 рр.

Для того, щоб побачити новітні тенденції та спрогнозувати розвиток світової економіки більш детально до 2030 р., доцільно розглянути та проаналізувати саме економіку регіонів, які і з основними суб'єктами світової економіки.

Регіон – (від лат. regio країна, область) – особливий вид території (акваторії), що характеризується специфічною цілісністю, велика територіальна одиниця; в цьому значенні регіон тотожний району; виділяються природні, політичні, економічні та інші регіони [1, с. 39].

В свою чергу регіони мають багато класифікацій. Існують міжнародні регіони, які складаються з держав, наприклад, Євразія. Класифікація країн світу за макроекономічними регіонами і континентами (Африка, Америка, Азія, Європа, Океанія) (таблиця 1) застосовується для цілей статистики в ООН відповідно до документа «Стандартні коди країн або районів для використання в статистиці», розроблених Секретаріатом ООН [1, с. 40].

Але, якщо брати до уваги ті фактори розвитку світової економіки, які пропонує Світовий Банк та класифікацію ООН, саме економіка окремих регіонів визначає напрямок розвитку світової економіки. Такими у світовій економіці є регіональні держави.

Регіональна держава – умовне, неюридичне позначення держав, які завдяки своїм економічним і військовим потенціалом роблять визначальний політичний вплив на систему міжнародних і міжнародно-правових відносин в окремих макрорегіонах (частинах континентів) Землі, значно перевищує таке у сусідніх держав аж до регіональної гегемонії [4, с. 40].

Розглянемо найбільші регіональні держави (10 найбільших економік світу) на основі таких показників, як ВВП у поточних цінах (трлн. дол. США),

річні зростання ВВП (%) експорт та імпорт у поточних цінах (трлн. дол. США, доля торгівлі у ВВП (%)).

Як можна побачити у таблиці 2, згідно даних Світового Банку найбільшими регіональними державами (10 найбільшими економіками світу) у 2016 р. стали: США, Китай, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Індія, Італія, Бразилія, Канада.

Таблиця 1

Список макроекономічних регіонів світу за класифікацією ООН

Європа	Західна Європа
	Північна Європа
	Південна Європа
	Східна Європа
Азія	Західна Азія
	Центральна Азія
	Південна Азія
	Східна Азія
	Південно-Східна Азія
Африка	Північна Африка
	Західна Африка
	Центральна Африка
	Східна Африка
	Південна Африка
Америка	Північна Америка
	Центральна Америка
	Карибський басейн
	Південна Америка
Австралія та Океанія	Австралія і Нова Зеландія
	Меланезія
	Мікронезія
	Полінезія

Джерело: [4, с.40]

Таблиця 2

ВВП найбільших регіональних держав у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 році

Країна	ВВП у поточних цінах (трлн. дол. США) у 2016 році
США	18,624
Китай	11,199
Японія	14,94
Німеччина	3,478
Велика Британія	2,648
Франція	2,465
Індія	2,264
Італія	1,859
Бразилія	1,796
Канада	1,53

Джерело: [2]

Як можна побачити на рис. 1, лідером у світовій економіці за показником ВВП у поточних цінах ста-

ли США – 37%, друге місце – Китай 22%, Японія – 10%.

Враховуючи те, що світовий ВВП у поточних цінах у 2016 р. склав 75,845 трлн. дол. США, найбільші показники серед всіх макроекономічних регіонів у світовій економіці мають Америка – 16,65 трлн. дол. США, Азія – 18,4 трлн. дол. США, Європа – 10,43 трлн. дол. США.

Таким чином, можна розрахувати долю макроекономічних регіонів світу за показником ВВП у поточних цінах (трлн. дол. США). Так, три макроекономічних регіони, (які включають у себе 10 найміцніших регіональних держав) розподіляються таким чином: Америка – 29%, Азія – 24%, Європа – 14% (рис. 2).

Таким чином, як можна побачити у таблиці 3 та на рис. 3, лідерами у світовій економіці за річним зростанням ВВП (%) стали Індія – 7,1%, друге місце – Китай 6,7%, Німеччина – 1,9% у 2016 р.

Якщо проаналізувати дані річного зростання ВВП (%) за 2016 рік, то можна зробити висновок, що найбільшу долю серед всіх макроекономічних регіонів у світовій економіці має Азія – 15,20%, друге місце посідає Європа – 5,80% (рис. 4). Америка має від'ємний показник (-0,05)%, це свідчить про те, що наразі у цій частині світу ВВП зменшується, що пов'язано з падінням економіки Бразилії у порівнянні з 2015 роком.

Звісно, ВВП є основним показником при аналізі світової торгівлі, але також не менш важливим показниками є показники торгівлі. Тому, розглянемо долю зовнішньої торгівлі цих регіональних держав світу, які є найбільшими у світовій економіці за показником ВВП у поточних цінах. Проведемо аналіз стану їх зовнішньої торгівлі за такими показниками, як експорт та імпорт у поточних цінах (трлн. дол. США) у 2016 році.

Таблиця 3

Річне зростання ВВП (%) 10 найбільших країн світу у 2016 році

Країна	Річне зростання ВВП (%) у 2016 році
Індія	7,1
Китай	6,7
Німеччина	1,9
Велика Британія	1,8
Японія	1,4
США	1,6
Франція	1,2
Італія	0,9
Канада	1,5
Бразилія	-3,6

Джерело: [2]

Як можна, побачити на рис. 5 доля зовнішньої торгівлі Німеччини займає 68,8%, Канада – 52,7%, Італія – 46,6%.

Доля зовнішньої торгівлі від світового ВВП в цілому у світі складає 42,32%.

Згідно даних, які представлені у таблиці 4, перше місце у 2016 році за експортом у поточних цінах серед регіональних держав займає Китай – 2,09 трлн. дол. США, друге місце займає США – 1,45 трлн. дол. США, Німеччина посідає третє місце – 0,64 трлн. дол. США. Проте, зауважимо, що

не всі регіональні держави, які представлені в цій таблиці є лідерами у світовій торгівлі за експортом у поточних цінах. Деяких із цих держав випереджають Нідерланди – 0,571 трлн. дол. США, Гонконг – 0,51 трлн. дол. США, Корейська Республіка – 0,49 трлн. дол. США.

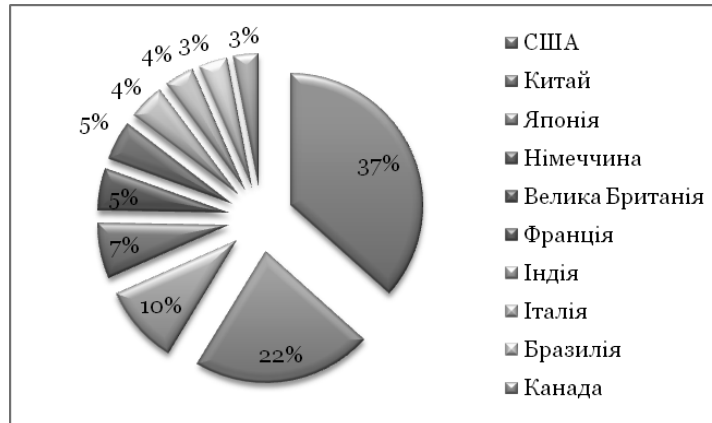

Рис. 1. Доля найбільших регіональних держав за показником ВВП у поточних цінах у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2].

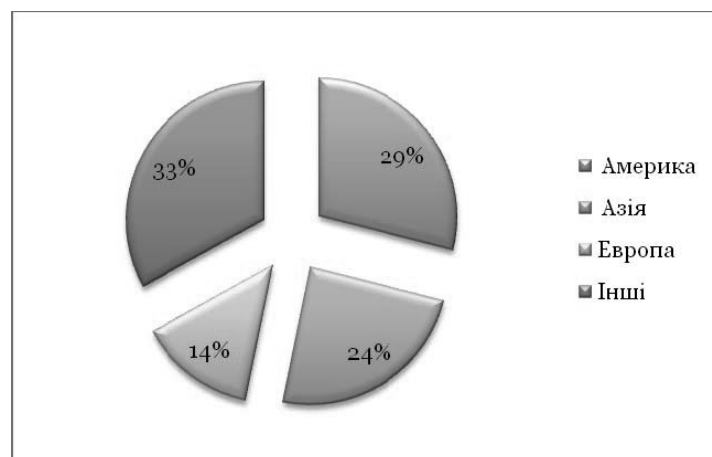

Рис. 2. Доля макроекономічних регіонів за показником ВВП у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2].

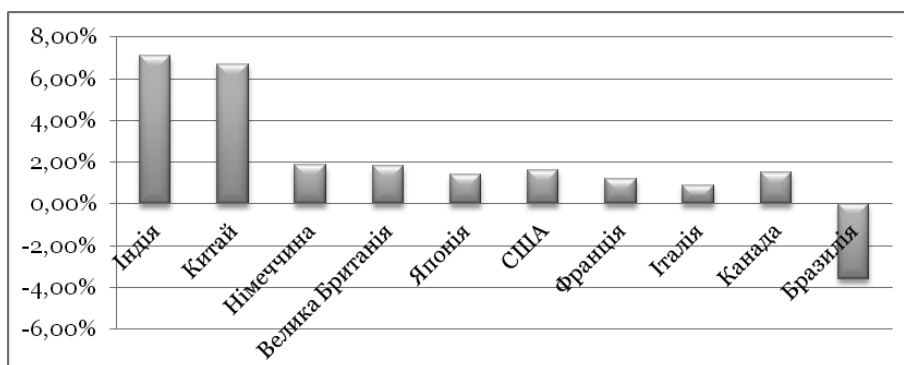

Рис. 3. Рейтинг 10 найбільших країн світу за показниками річного зростання ВВП (%) у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2].

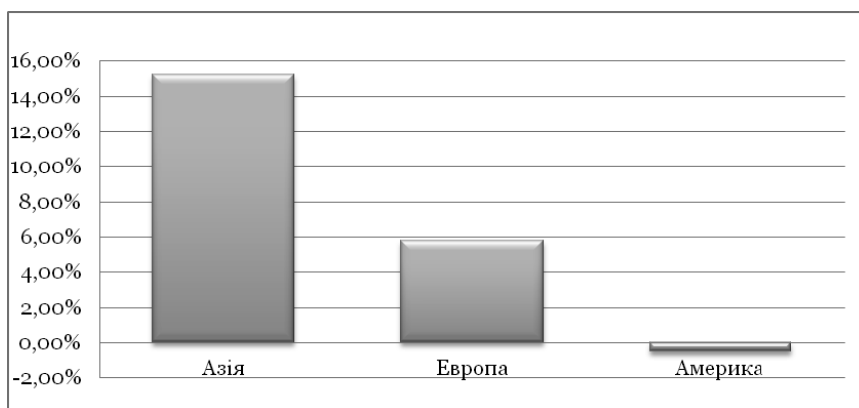

Рис. 4 Доля макроекономічних регіонів показниками річного зростання ВВП (%) у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2].

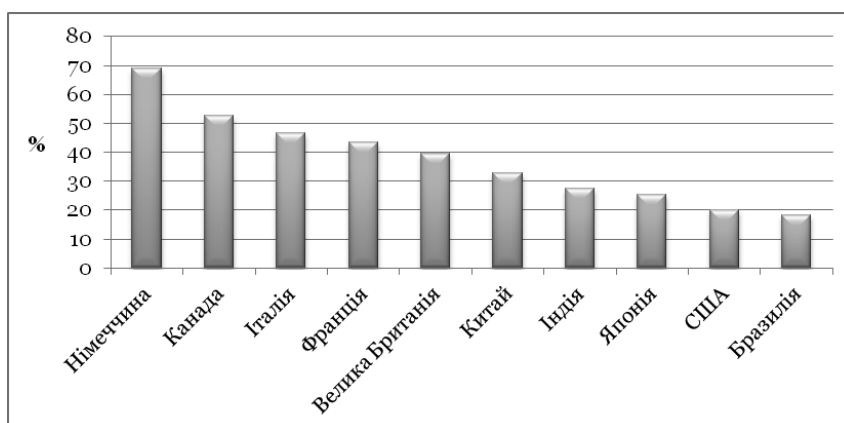

Рис. 5 Доля зовнішньої торгівлі найбільших регіональних держав (%) від світового ВВП у 2016 р.
Розроблено автором за матеріалами: [2].

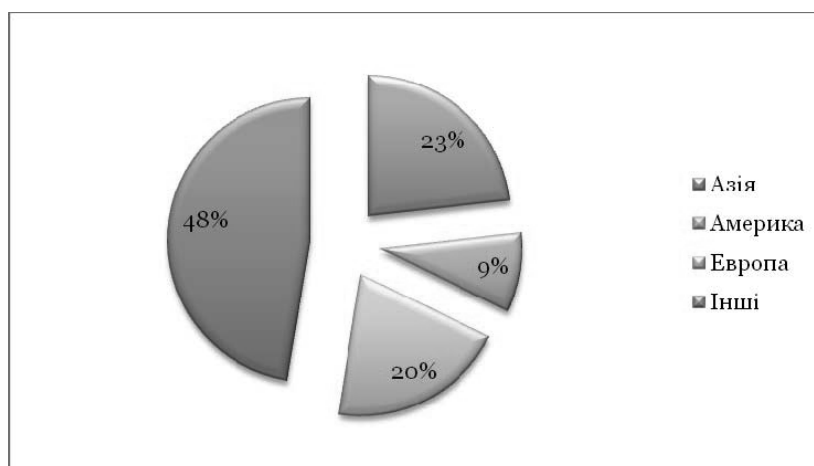

Рис. 6. Доля макроекономічних регіонів за показником експорту у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2]

Таблиця 4

**Експорт найбільших регіональних держав
у поточних цінах (трлн. дол. США)
у світовій економіці у 2016 році**

Країна	Експорт у поточних цінах (трлн. дол. США) у 2016 році
Китай	2,09
США	1,45
Німеччина	1,33
Японія	0,64
Франція	0,5
Італія	0,46
Велика Британія	0,41
Канада	0,391
Індія	0,26
Бразилія	0,18

Джерело: [2].

Таблиця 5

**Імпорт найбільших регіональних держав
у поточних цінах (трлн. дол. США)
у світовій економіці у 2016 році**

Країна	Імпорт у поточних цінах (трлн. дол. США) у 2016 році
США	2,2
Китай	1,58
Німеччина	1,05
Японія	0,60
Велика Британія	0,63
Франція	0,57
Італія	0,44
Канада	0,41
Індія	0,35
Бразилія	0,14

Джерело: [2].

Згідно даних, які представлені у таблиці 5, перше місце у 2016 році за експортом у поточних цінах серед регіональних держав займає США – 2,2 трлн. дол. США, друге місце займає Китай – 1,58 трлн. дол. США, Німеччина посідає третє місце – 1,05 трлн. дол. США.

Але, не всі регіональні держави, які представлені в цій таблиці є лідерами у світовій торгівлі за імпортом у поточних цінах, наприклад, їх випереджають Гонконг – 0,547 трлн. дол., Нідерланди – 0,505 трлн. дол. США, Корейська Республіка – 0,406 трлн. дол. США.

Загальний показник світового експорту склав 16,072 трлн. дол. США у 2016 р., в свою чергу загальний показник світового імпорту – 16,222 трлн. дол. США.

Враховуючи показники за експортом інших держав, які випереджають найбільші регіональні держави (по показнику ВВП), можна розрахувати долю держав за експортом у поточних цінах (трлн. дол. США), які входять до відповідних макроекономічних регіонів та розподіляються таким чином: Азія – 23%, Європа – 20%, Америка – 9% (рис. 6).

Також, враховуючи показники за імпортом інших держав, які випереджають найбільші регіональні держави (по показнику ВВП), можна розрахувати долю регіональних держав за імпортом у поточних цінах (трлн. дол. США): три макроекономічних регіонів розподіляються таким чином: Азія – 29%, Європа – 14%, Америка – 10% (рис. 7).

Як можна побачити на рис. 8 за експортом у поточних цінах (трлн. дол. США) перше місце займає Китай – 13%, США – 9,02%, Німеччина – 8,27%.

За імпортом у поточних цінах (трлн. дол. США) згідно рис. 9 перші позиції займають США – 13,56%, Китай – 9,73%, Німеччина – 6,5%.

Висновки з дослідження. Проаналізувавши стан світової економіки у 2016-2017 рр. та дані основних показників регіональних держав за 2016 рік, зроблено висновок, що країни Азії мають тенденцію до прискорення темпів зростання економіки та по деяким показникам випереджають решту країн, не дивлячись на те, що перше місце серед регіональних держав за показником ВВП займає США. Саме таку ж ситуацію можна побачити у світовій торгівлі: перше місце серед регіональних держав посідає США, але країни Азії нарощують темпи зростання торгівлі.

Як видно у представлених діаграмах, безперечним лідером серед трьох макроекономічних регіонів, де знаходяться регіональні держави є Азія. Проте, решта світу (інші макроекономічні регіони світу, де не знаходяться регіональні держави з найбільшими економіками світу) у своїй сукупності за економічними показниками не поступаються макроекономічним регіонам, які були представлені у даному дослідженні. Це свідчить про те, що держави інших макроекономічних регіонів продовжують впливати на міжнародні економічні відносини та визначати напрямки їх розвитку.

Крім того, якщо звернути увагу на проаналізовані економічні показники Китаю, то перше місце у світовій економіці серед регіональних держав у 2030 р. буде займати саме ця країна. І, якщо світова економіка не буде переживати глибоку кризу та нарощуватиме виробництво такими ж темпами, як сьогодні, майже через 10 років макроекономічний регіон Азії за розвитком буде випереджати всі інші регіони світу. Друге місце у світовій економіці за розвитком посідає Індія. Також велику роль грає те, що в цих країнах (особливо в Китаї) стрімко зростає чисельність населення.

В свою чергу, США, які наразі займають перше місце майже за всіма показниками посідають третє місце у світовій економіці, не зважаючи на те, що держава все ж таки має міцні позиції у світовій торгівлі, виробництві (найбільший ВВП у світі за даними 2016 року), є лідером у здобутку нафти та має геополітичну міць.

Європейські країни також втратять свої позиції у світовій економіці, адже велику частину високотехнологічної продукції буде виробляти макроекономічний регіон Азії, насамперед, така могутня

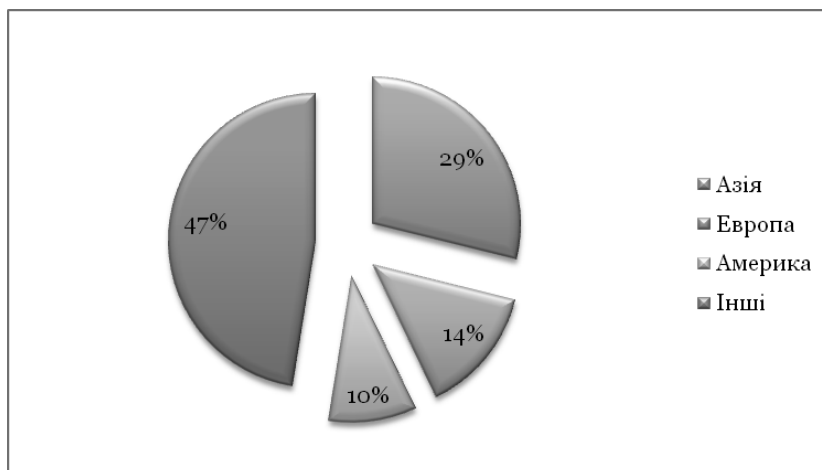

Рис. 7 Доля макрогеографічних регіонів за показником експорту у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 році
Розроблено автором за матеріалами: [2].

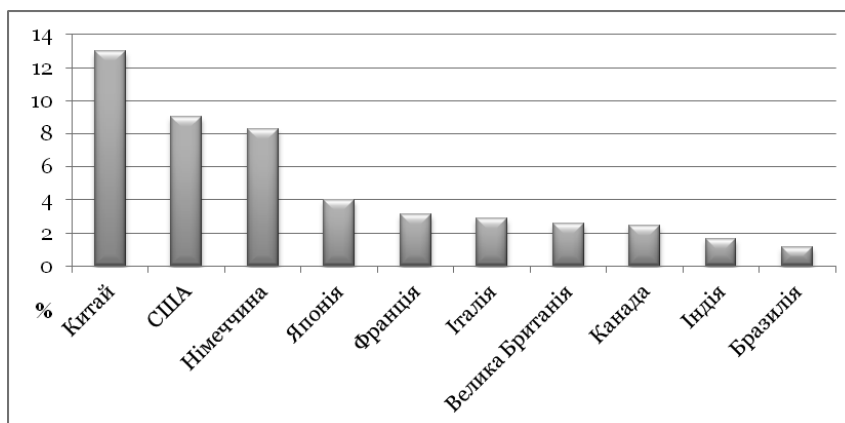

Рис. 8 Доля найбільших регіональних держав за експортом у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 р.
Розроблено автором за матеріалами: [2].

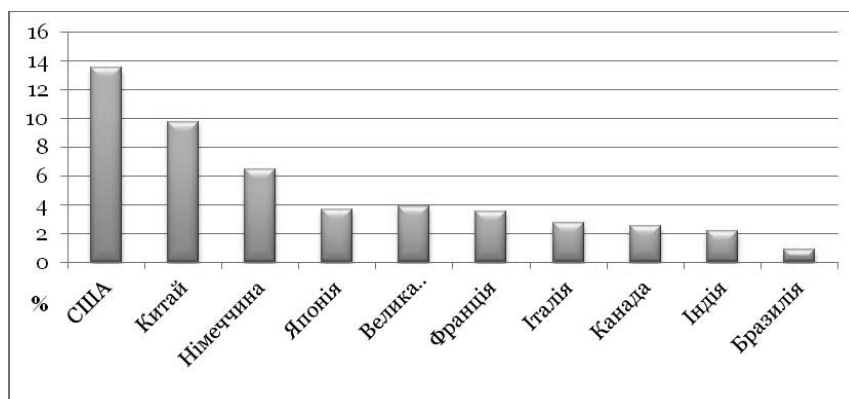

Рис. 9 Доля найбільших регіональних держав за імпортом у поточних цінах (трлн. дол. США) у світовій економіці у 2016 р.
Розроблено автором за матеріалами: [2].

регіональна держава, як Китай. Також інші регіональні держави макроекономічного регіону Азії будуть розвиватися стрімкими темпами (наприклад, Японія).

При аналізі світової економіки необхідно приділяти увагу регіональним державам, тому, що вони

визначають кон'юнктуру на світовому ринку та формують новітні тенденції світової економіки. Подальші розробки у цій сфері допоможуть обґрунтувати та визначити напрямлення розвитку регіональних інтеграційних угруповань, як суб'єктів глобальної економічної системи.

Література:

1. Багаева А.В. Регионализация и региональная интеграция: учебное пособие, Москва, 2015. 150 с.
2. Всемирный банк URL: <http://www.vsemirnyjbank.org> (дата звернення 27.12.2017)
3. Інформаційне агентство УНІАН URL: <https://economics.unian.net> (дата звернення 27.12.2017)
4. World Bank Blogs URL: <https://blogs.worldbank.org> (дата звернення 28.12.2017)